

# Pataki szellem

## *Emlékkönyv Finkey Ferenc életéről és munkásságáról*

1870-ben, 125 esztendeje született Sáros-patakon, és 1935-ben, 60 éve lett koronaugyész *Finkey Ferenc*, aki 30 évet töltött a jogi katedrán, 17 évet a legfelsőbb szintű igazságügyi szolgálatban, és akit a magyar börtönügy megújítóinak legnagyobbjai közé sorolhatunk.

Finkey 1893-tól „anyaiskolájában” a sárospataki jogakadémián tanít magyar közjogot és közigazgatási jogot, ám legkedvesebb, legfontosabb érdeklődési területe a büntetőjog. Rendes tanárrá választása (1894) után 1895-ben e tárgy köréből írja meg székfoglaló értekezését és két tankönyvét, amelyek nagyon népszerűek lettek. *A magyar büntetőeljárás tankönyve* Budapesten 1899-ben jelenik meg, s még háromszor (1903, 1907 és 1916) adják ki átdolgozva újra. Másik tankönyve, *A magyar büntetőjog tankönyve* öt kiadást ért meg (1902, 1905, 1908, 1914, 1922).

Mint akadémiai tanár, nagy gondot fordít az általa tanított jogi stúdiumok gyakorlati alkalmazásának, megvalósulásának megismertetésére. Tanítványait rendszeresen viszi különböző büntetőtárgyalásokra és Magyarország több fegyházába (Vác, Lipótvar, Illava, Munkács), valamint az aszódi javítóintézetbe.

1900-ban nagyobb büntetőjogi, különösen börtönügyi tanulmányutat tesz, a több mint három hónapos út során Németországot, Franciaországot, Belgiumot és Angliát kere-

si fel. Sok börtönt, javító-nevelő intézetet is meglátogat. Tapasztalatait börtönügyi monográfiájának (A börtönügy jelen állapota és reformkérdései Bp. 1904) megírásakor hasznosítja.

A büntetőüggyel, a fiatalkorúak büntetőjogával kapcsolatos munkásságát elismerendő 1910 nyarán a kormány kiküldetésében több mint kéthónapos ösztöndíjas tanulmányutat tesz az Amerikai Egyesült Államokban, többek között részt vesz Washingtonban a nyolcnapos IX. nemzetközi börtönügyi kongresszuson.

1912-ben a kolozsvári egyetem jogi kara meghívja a büntetőeljárás tanárának, a meghívást elfogadja, kezdetét veszi munkásságának második, *kolozsvári* szakasza.

Tanári munkájában Kolozsvárt is nagy gondot fordít a gyakorlati munka megismertetésére, tanítványainak itt is bemutatja a fegyházak, a fiatalkorúak fogháza, javító-nevelő intézete munkáját.

1915-ben az Igazságügyi Minisztérium felkérésre átmege az 1914-ben megnyílt, még csak jogi karral működő pozsonyi egyetemre, a büntetőjogi tanszékre. Az 1917/18-as tanévben mint az egyetem rektora megszervezi a bölcsészeti és az orvostudományi kart. Szerepet vállal az egyetemen kívüli társadalom életében is. Kolozsvárhoz hasonlóan patronázs-egyleteket hoz létre Nagyszombatban és Nyitrán, tanácselnöke a Fiatalkorúak Pozsonyi Felügyelő Hatóságának, elnöke

a hadigondozó bizottságnak. 1921-ben a pozsonyi Erzsébet Tudományegyetem jogi kara is – a már két évvel korábban kiüldözött bölcsészeti és orvosi kar után – Budapestre kerül. Finkey másfél évig Budapesten tanít.

1922-ben visszahívják a Kolozsvárról Szegedre költözött egyetemre, ahol újabb másfél évet tölt.

Koronaügyész-helyettesként 1923 júniusában kezdi meg igazságügyi szolgálatát. Tanárként is mindig figyelemmel kísérte a bírói gyakorlatot, szaklapokban tette közzé a bíróságok különböző ítéleteivel kapcsolatos észrevételeit. Koronaügyész-helyettesként az a feladata, hogy az első és másodfokú bíróságok jogerős ítéleteit elemezze, és a törvényt sértő ítéleteket a kúria tanácsa elé vigye és a hibát, törvényt sértést helyreigazítsa.

Finkeyt jó munkája alapján a kormányzó 1930 októberében a kúria tanácselnökévé nevezi ki. Ez Finkey igazságügyi szolgálatának második állomása. Az öt kúriai bíróval megvitatja az oda kerülő ügyeket, vezeti a tárgyalásokat, dönt véleményeltérés esetén.

1935. június 23-án nevezik ki legfőbb királyi ügyésszé, s ezzel együtt az országgyűlés felsőházának tagjává. Ez igazságügyi működésének harmadik, egyben utolsó szakasza.

1938-ban az igazságügyi miniszter megbizzza az Országos Bírói és Ügyvédi Vizsgabizottság elnökletével. Ez a mellékfoglalkozásként teljesített feladat, amelyet 1940 végéig lát el, lehetőséget ad számára, hogy újból a fiatalokruak büntetőügyével foglalkozzék.

Finkey már nyugdíjas, amikor az igazságügy-minisztertől újabb feladatot kap. A miniszter 1942 elején a Fiatalokruak Budapesti Felügyelő Hatósága elnökének kéri fel. Finkey irányításával a felügyelő hatóság sikeres tanfolyamokat szervez a pártfogók és a pártfogó-tisztviselők számára. Közszolgálati tevékenységét befejezve felhívja a figyelmet az

utógondozás fontosságára, mely szerinte a kriminalitás megelőzésének leghatásosabb eszköze.

A második világháború, annak utolsó szakasza sok szenvedést jelent Finkey és felesége számára. Mivel 1945 januárjában budai lakásuk lakhatatlanná válik, visszaköltözik Sárospatakra.

Ezután az idős és betegeskedő Finkey nagyobb tudományos munkába már nem fog, idejét elsősorban iskola- és családtörténeti munkák írására fordítja. 1949. január 25-én éri a halál.



*Köbödöcz József* könyve a miskolci Felsőmagyarország Kiadó gondozásában jelent meg az 1995. június 23-i, sárospataki Finkey Ferenc-emléknap alkalmából. A könyvet előzőleg Budapesten, az Ügyvédi Kamara székházában is bemutatták. A könyvbemutatót a budapesti ügyvédi kamara és a budapesti Borsod-Abauj-Zemplén baráti kör szervezte.

A szerző Finkeyt a „hagyományos pataki szellem” megtestesítőjének látta, könyve feladatának elsősorban nem a jogtudós Finkey munkássága tudományos értékelését tekintti, hanem Finkey emberi nagyságának bemutatását. A könyv előszavában Köbödöcz József, a sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskola nyugalmazott főigazgató-helyettese, nyíltan vállalja, hogy Finkey Ferencben példaképet szeretne állítani a mai kor embere számára.

Külön fejezet foglalkozik Finkey vallási, családi indíttatásával és a sárospataki református kollégium szerepével. Önálló fejezet tárgyalja Finkey vonzó emberi tulajdonságait, tanári tevékenységét, gyakorló jogászi pályáját, írói, jogtudói működését és azt a munkát, amelyet alma matere, a pataki református főiskola érdekében kifejtett. A 19., „Lelkes-

dés, gondolkodás, alkotás szeretet” – ezt egyik méltatója írta Finkeyről – című fejezet mintegy összefoglalja a Finkey Ferenc életéről és munkásságáról korábban írottakat.

A negyvenoldalas Függelék közül néhány érdekes fényképet, három rövid szemelvényt Finkey munkáiból továbbá néhány életrajzi dokumentumot. A Függelék és egyben a könyv zárófejezete Finkey Ferenc műveinek jegyzéke, amelyhez tárgymutató is társul.

Köbödöcz József természetesen Finkey teljes életművének ismertetésére törekedett, ám könyvében több helyütt utal büntetés-végrehajtással kapcsolatos munkásságára.

Finkey életrajzának vázlatos ismertetésekor már utaltunk arra, hogy tanárként a büntetőeljárás egészének bemutatására törekedett, tanítványainak mindenkor bemutatta a fegyházak, börtönök, javító-nevelő intézetek munkáját. Különösen szívügyének tekintette a fiatalok büntetőjogi és büntetés-végrehajtási problémáinak megoldását. Egyetemi oktató korszakában részt vett az utógondozó szerepű ún. patronázs-egyletek létrehozásában, a negyvenes években pedig a Fiatalokorúk Felügyelő Hatósága elnökeként munkálkodott.

Elméleti munkásságának egyik fontos vonulata a büntetéstannal és a büntetés-végrehajtási joggal foglalkozik. Munkásságával sikerült elérnie, hogy a büntetőjognak ez az ága is önállósult, a jogi képzésben önálló stúdiumként szerepelt. Vallomása szerint már jogtanári működése kezdetén rájött a börtönügy gyakorlati fontosságára, s kezdett ezzel a problémával is tudományosan foglalkozni. Ilyen témájú munkái közül a legfontosabb a *Büntetéstani problémák* (Bp. 1933) c. könyve, amelyben tudományos rendszerben fejtette ki a büntetés-végrehajtással kapcsolatos joganyagot, ismertette a bűnelkövetés meg-

előzésére szolgáló követelményeket, a bűnügyi politika alapvető problémáit. Fontosnak tartotta, s tanulmányaiban sürgette a magyar büntetés-végrehajtás törvénykönyvének megalkotását. Mint ahogy Köbödöcz József írja: „Ez a törekvése azonban sikertelen maradt s mind a mai napig csak elnöki tanácsi törvényerejű rendeletünk van rá.”

Finkey Ferenc műveinek jegyzéke alapján büntetés-végrehajtási szempontból további számottevő munkája a Büntetés és nevelés (Bp. 1922), amelynek főbb nézeteit Köbödöcz József is ismerteti könyvében. A már az életrajz ismertetésekor említett jelentős művén – A börtönügy jelen állapota és reformkérdései, Bp. 1904 – kívül Finkey másik fontos dolgozata *A börtönügy haladása az utolsó száz év alatt* a későbbi időkből való (Bp. 1930). Jelentős cikke még büntetés-végrehajtási szempontból *A modern börtönügy feladata és jelentősége*, amely az Erdélyrészi Jogi Közlönyben jelent meg 1912-ben.

Bár Finkey Ferenc munkásságának jelentőségét már a nyolcvanas évek elejétől kezdték hangsúlyozni egyes büntetés-végrehajtási szakemberek, műveinek újraközlése elmaradt, egyedül *A börtönügy jelen állapota és reformkérdése* című, már többször említett mű két részlete jelent meg a *Büntetés-végrehajtási rendszerek – büntetés-végrehajtási jog* című, Horváth Tibor szerkesztette szakirodalomgyűjteményben (Bp. 1980).

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy aki a jövőben Finkey Ferencnek a büntetés-végrehajtást érintő munkásságát szeretné tanulmányozni, kitűnő kalauzra és kiindulóponttal talál Köbödöcz József könyvében.

Deák Ferenc